

Nellie Bly

**Seitsmekümne kahe päevaga
üumber maailma**

Inglise keelest tõlkinud Riina Jesmin

SA Kultuurileht

Tõlgitud väljaandest:

Nellie Bly's Book
Around the World in Seventy-Two Days
The Pictorial Weeklies Company
New York City, 1890

Toimetanud Lauri Eesmaa
Korrektoori lugenud Katrin Kern
Kujundanud Maris Kaskmann

© Tõlge eesti keelde ja saatesõna. Riina Jesmin ja Loomingu Raamatukogu, 2021
© Kaanefoto. Vikipeedia

Kolleegium

Toomas Haug, Tiit Hennoste, Maarja Kangro, Lauri Kitsnik, Hasso Krull, Ilona Martson,
Mati Sirkel, Marek Tamm, Udo Uibo, Vaapo Vaher

Toimetus

Harju 1, 10146 Tallinn
Tel: 627 6425
E-post: LR@loominguraamatukogu.ee

Trükkinud Pakett

ISSN 1406-0515
ISBN 978-9916-616-41-3 (trükis)
ISBN 978-9916-616-42-0 (epub)

1. peatükk

Ettepanek maakerale tiir peale teha

Kust tuli mulle see mõte?

Mõnikord on raske öelda, mis nimelt ühe idee sünnitab. Ideed on ajakirjanikuameti põhivara ja üldiselt on need turu kõige raskemini kättesaadavad kaubad, kuid aeg-ajalt neid liigub.

See idee turgatas mulle pähe ühel pühapäeval. Olin suurema osa päevast ja pool ööd üritanud tagajärjetult ajaleheloo teemat välja nuputada. Mul oli kombeks ideid pühapäeviti välja mõelda ja neid esmaspäeviti peatoimetajale tutvustada, et ta need kas heaks kiidaks või maha laidaks. Kuid sel päeval ei sündinud ühtegi ideed ja kell kolm öösel olin kurnatud ning vähkresin peavaluga voodis. Viimaks, väsinud ja vihane oma võimetuse peale leida teemat, mille kallal nädal aega töötada, mõtlesin ärritatult:

„Tahaksin teises maailma otsas olla!“

„Ja miks ka mitte?“ turgatas mulle pähe. „Mul on puhkust vaja – miks mitte ümber maailma reisida?“

Pole raske taibata, kuidas üks mõte teisele järgnes. Ümbermaailma-reisi idee meeldis mulle ja ma arutlesin: „Kui ma suudan reisi sooritada niisama kiiresti nagu Phileas Fogg¹, siis lähen.“

Seejärel arutasin, kas oleks võimalik ümber maailma reisida kaheksakümne päevaga, ning jäin pärast seda hõlpsasti magama, otsustanud uurida, enne kui jälle voodisse heidan, kas Phileas Foggi rekordit saaks purustada.

Läksin järgmisel päeval ühe laevakompanii kontoris ja valisin välja paar sõiduplaani. Võtsin murelikult istet ja uurisin neid, ning

---

¹ Jules Verne'i romaani „Kaheksakümne päevaga ümber maailma“ peategelane. – *Siin ja edaspidi tõlkija märkused.*

kui tekkis lootus, et ümbermaailmareisi võib sooritada isegi vähem kui kaheksakümne päevaga, poleks ma suuremat rõõmu tundnud ka elueliksiiri leidmise üle.

Pakkusin teemat oma toimetajale üsna arglikult. Kartsin, et ta peab seda mõtet liiga pööraseks ja teostamatuks.

„On sul ideesid?“ küsis ta, kui tema laua ääres istet võtsin.

„Üks on,“ vastasin tasa.

Toimetaja istus, mängis sullepeadega ning ootas, et ma jätkaksin, niisiis pahvatasin:

„Ma tahan ümber maailma reisida!“

„Nii?“ ütles ta ja tõstis küsivalt pilgu, lahkeis silmis kerge naerusäde.

„Ma tahan reisi sooritada kaheksakümne päevaga või kiiremini. Ma arvan, et suudan Phileas Foggi rekordi purustada. Kas ma võin proovi teha?“

Minu jahmatuseks ütles toimetaja, et sedasama ideed oli toimetuses juba arutatud ja reisile kavatseti saata meesterahvas. Ometi ütles ta mulle lohutuseks, et eelistab mind, ja seejärel läksime asja ärijuhiga arutama.

„Seda sa ei suuda,“ kõlas kohutav otsus. „Esiteks oled sa naisterahvas ja vajad kaitsjat, ja isegi kui sa saaksid üksi reisida, peaksid kaasa vedama nii palju pagasit, et ei suuda kiiresti ühelt sõidukilt teisele ümber istuda. Pealekauba oskad sa ainult inglise keelt, nii et pole mõtet sellest pikemalt rääkida; sellega saab hakkama üksnes meesterahvas.“

„Tore on,“ vastasin vihaselt. „Saatke meesterahvas reisile, aga mina asun selsamal päeval teele mõne teise ajalehe egiidi all ning võidan teda.“

„Seda ma usun,“ vastas ärijuht pikkamisi. Ma ei saa küll väita, et mu enesekindlus oleks otsuse langetamist kuidagi mõjutanud, ent enne lahkumist rõõmustas mind kindlasti lubadus, et kui üldse kellelegi reisi sooritamise ülesanne antakse, olen see mina.

Kui olin reisievalmistused teinud, tekkis teisi olulisi uudise-teemasid ja see üsna raskesti teostatav idee jäi mõneks ajaks kõrvale.

Ühel külmal rõskel õhtul, aasta pärast seda mõttevahetust, sain kirjakese, milles paluti mul otsekohe toimetusse tulla. Hilisel õhtupoolikul saadud kutse oli äärmiselt tavatu, seepärast võib mulle andestada, et ma kogu tee toimetusse arutasin, mille eest mulle peapesu tehakse.

Astusin sisse, võtsin toimetaja kõrval istet ja jäin ootama, et ta suu lahti teeks. Ta tõstis pilgu kirjatöölt ja küsis vaikselt: „Kas sa saad ülehommeme ümbermaailmareisi alustada?“

„Ma võin otsekohe teele asuda,“ vastasin, üritades rutakalt oma pekslevat südant vaigistada.

„Me tahtsime sind homme hommikul City of Parisiga teele saata, et anda sulle Londonist väljuvale postirongile jõudmiseks küllalt aega. Võib juhtuda, et kui päev hiljem väljuv Augusta Victoria tormi kätte satub, jääd postirongist maha.“

„Ma riskin Augusta Victoriaga ja hoian päeva kokku,“ vastasin.

Järgmisel hommikul läksin moeka rätsepa Ghormley juurde kleiti tellima. Jõudsin sinna pärast kella ühtteist ja oma soovi edasiandmiseks kulus mul vaid mõni viiv.

Mul on alati varuks meeldiv veendumus, et miski pole võimatu, kui vaid paras jagu energiat õigesse kohta suunata. Kui ma tahan, et midagi tehtaks, ja seda ikka viimasel minutil, ning mulle vastatakse: „Liiga hilja. Vaevalt seda teha annab“, vastan lihtsalt:

„Jama! Kui te vähegi tahate, siis saate sellega hakkama. Küsimus on: kas te tahate?“

Ma pole veel näinud meest ega naist, keda seesugune vastus ei ärgitaks tegema kõike, mis tema võimuses.

Kui me teistelt head tööd ootame või ise midagi saavutada tahame, ei maksa kunagi ettevõtmise tulemustes kahelda.

Niisiis, Ghormley juurde jõudnud, ütlesin talle: „Mul on täna õhtuks kleiti vaja.“

„Väga hea,“ vastas ta nii muretult, nagu oleks igapäevane asi, et noor naisterahvas viimasel minutil kleidi tellib.

„Ma soovin kleiti, mis kolmekuulisele pidevale kandmisele vastu peaks,“ lisasin ning jätsin kõik muu tema hooleks.

Ta tõi välja mitu kangast ning laotas need kunstipärastes voltides väikesele lauale, uurides minu reaktsiooni trümoopeeglist, mille ees ta seisis.

Ta ei läinud närviliseks ega kiirustanud. Kogu kangaste passitamise aja arendas ta elavat ja naljatlevat vestlust. Mõne hetkega oli ta välja valinud lihtsa sinise kalevi ning tagasihoidliku ruudulise kaamelivillase kanga kui kõige vastupidavama ja sobilikuma reisikleidi materjali.

Enne kui ma lahkusin, vististi kella ühe paiku, tehti mulle esimene proov. Kui ma kell viis teise proovi läksin, oli kleit valmis. Pidasin seda täpsust ja nobedust heaks endeks, mis oli kavandatuga kenas kooskõlas.

Pärast Ghormley juurest lahkumist läksin poodi ja tellisin mantli. Siis läksin teise rätsepa juurde ja tellisin kaasavõtmiseks kergema kleidi, mida kanda maal, kus on suvi.

Otsin käsikohvri ja otsustasin, et mu pagas peab piirduma sellega.

Õhtul polnud muud teha kui kirjutada oma vähestele sõpradele paar rida hüvastijätuks ja pakkida käsikohver.

Selle kohvri pakkimine oli mu elu raskeim ettevõtmine; sellesse väikesesse kohvrissi pidi mahtuma nii palju.

Viimaks mahtus sisse kõik peale teise kleidi. Siis taandus küsimus järgmisele dilemmale: ma pean kas veel ühe kompsu kaasa võtma või üheainsa kleidiga ümber maailma reisima. Ma pole kunagi kompse sallinud, sestap tõin ohvriks kleidi, kuid otsisin välja eelmise suve siidpihiku ning pärast mõningast vaevanagemist õnnestus mul see kohvrissi litsuda.

Mulle tundub, et lahkudes olin maailma kõige ebausklikum naisterahvas. Toimetaja oli mulle eelmisel päeval öelnud, et reisiotsuse aluseks oli tema üks kõige pahaendelisemaid unenägusid. Ma olevat tema jutule läinud ja öelnud, et osalen võidujooksus. Kaheldes minu kui jooksja võimetus, pööranud ta selja, et võidujooksu mitte näha. Ta kuulnud orkestrit mängimas, nagu neil puhkudel tavaks, ja aplausi, millega finišisse jõudnud tervitati. Siis tulnud mina tema juurde, pisarad silmis, ja öelnud: „Ma kaotasin võidujooksu.“

„Mina võin selle unenäo ära seletada,“ ütlesin, kui ta oli lõpetanud. „Ma saan mingite uudiste jälile, aga keegi teine jõuab ette.“

Kui mulle järgmisel päeval öeldi, et lähen ümbermaailmareisile, tundsin, kuidas mind valdasid hirmu tekitavad aimused. Ma kartsin, et Aeg võidab ja ma ei soorita reisi kaheksakümne või vähema päevaga.

Ka polnud mu tervis hea, kui kuulsin, et pean võimalikult lühikese ajaga ümber maailma reisima just sellisel aastaajal. Peaaegu aasta otsa olin iga päev peavalu all kannatanud ja ainult nädal varem olin konsulteerinud mitme väljapaistva arstiga, kartes, et mu tervis hakkab pideva töö tõttu üles ütlema. Olin ligi kolm aastat ajalehele kaastööd teinud ega olnud selle aja jooksul saanud ainustki puhkepäeva. Pole siis ime, et suhtusin sellesse reisi kui väga toredasse ja hädavajalikku puhkusse.

Ärasõidu eelõhtul käisin toimetuses ning sain 200 naela Inglise kuld müntides ja Inglise Panga kupüürides. Kulla panin taskusse. Inglise Panga kupüürid panin seemisnahast kotiga endale kaela. Peale selle

võtsin kaasa ka veidi Ameerika kuld- ja paberraha, et seda sadamates pruukida ja vaadata, kas Ameerika raha ka väljaspool Ameerikat tuntakse.

Mu käsikohvri põhjas oli riigisekretär James G. Blaine'i allkirjaga eripass number 247. Keegi soovitas, et revolver sobiks passiga kenasti kokku, kuid minul oli nii tugev usk sellesse, et maailm tervitab mind samamoodi nagu mina teda, et keeldusin end relvastamast. Ma teadsin, et kui käitun õigesti, leian alati mehi, kes mind kaitsevad, olgu nad ameeriklased, inglased, prantslased, sakslased või muu rahvuse esindajad.

New Yorgis on täiesti võimalik terveks reisiks piletid ära osta, aga mina arvasin, et olen võib-olla sunnitud peaaegu igas punktis oma marsruuti muutma, sestap oli mul New Yorgist lahkudes taskus ainult pilet Londonisse.

Kui toimetusse hüvasti jätma läksin, leidsin, et minu eelseisvaks reisiks polnud tehtud mingitki kava ja oli kahtlusi, kas postirong, millega ma pidin Brindisisse jõudma, ikka väljub Londonist igal reede-õhtul. Ka ei teadnud me, kas sellel nädalal, kui ma pidin ootuspäraselt Londonisse saabuma, on võimalik rongilt ümber istuda Brindisist Indiasse sõitvale laevale või hoopis Hiinasse sõitvale laevale. Tegelikult olin Brindisisse saabudes maailma kõige üllatunum neiu, kuna leidsin, et laev, millele jõudsin, oli teel Austraaliasse.

Ma järgnesin mehele, kes oli saadetud aurulaevakompanii kontoris, et ta üritaks paika panna ajakava ja aitaks siinpool ookeani asja korraldada nii hästi, kui sai. See, kuivõrd plaan paika pidas, selgub hiljem.

Pärast naasmist on minult väga sageli küsitud, kui palju rõivaid ma oma ainsas käsikohvris kaasa võtsin. Mõned on arvanud, et ainult ühe eseme, teised, et mul olid kaasas siidrõivad, mis võtavad vähe ruumi, ja kolmandad on küsinud, kas ma ostsin kõik vajaliku sadamates.

Keegi ei tea tavalise reisikoti mahutavust enne, kui äärmine häda sunnib inimest kogu oma leidlikkust appi võtma, et iga ese kõige väiksemate võimalike mõõtmeteni kokku suruda. Minul õnnestus oma kotti pakkida kaks reisimütsi, kolm loori, sussipaar, täielik kogu tualetitarbeid, kirjutuslauagarnituur, sullepead, pliiaatsid ja kirjapaber, juuksenõelad, nõelad ja niit, hommikumantel, tennisejakk, väike plasku ja joogitops, mitu komplekti aluspesu, terve hulk taskurätikuid ja puhtaid rüüse ning kõige suurema ja jäigema esemena purk

koldkreemi, mis pidi hoidma mu näonahka pakatamast mitmesugustes ilmastikutingimustes, millega pidin kokku puutuma.

See koldkreemipurk oli mu hukatus. Näis, et see hõivab kotis rohkem ruumi kui miski muu ja satub alati just sellisesse kohta, kus takistab mul kotti sulgemast. Käe peal oli mul siidist vihmamantel, ainus varustus vihmase ilma puhuks. Tagantjäreletarkus ütles, et võtsin kaasa pigem liiga palju kui liiga vähe kraami. Igas sadamas, kus ma peatusin, oleksin võinud osta ükskõik millise riideeseme kuni valmiskleidini, välja arvatud ehk Adenis, ja kuna ma sealsetes poodides ei käinud, ei saa ma kogemuste põhjal rääkida.

Küsimus, kuidas lasta kiirelt edasi liikudes oma pesu pesta, tegi mulle enne teeasumist suurt muret. Mul oli teooria, et võin pesunaise teenuseid kasutada reisi kestel vaid korra või paar. Teadsin, et rongis on see võimatu, kuid pikimad rongisõidud olid kahepäevane reis Londonist Brindisisse ja neljapäevane reis San Franciscost New Yorki. Atlandi ookeani aurikutel pesu ei pesta. Brindisi ja Hiina vahet sõitvatel Peninsular and Orientali aurikutel – mida kõik P. & O. laevadeks kutsuvad – annab vanemmadrus iga päev välja sellisel hulgal pestud pesu, mis hämmastaks Ameerika suurimatki pesumaja. Isegi kui laevadel pesu ei pesta, on igas sadamas, kus need peatuvad, ootamas terve hulk asjatundjaid, kes tahavad iga hinna eest näidata, mida idamaades pesupesemise vallas teha osatakse. Kuus tundi on neile oma töö tegemiseks täiesti piisav aeg, ja kui nad lubavad töö teatud ajaks ära teha, siis teevad nad seda minutipealt. Vahest on põhjuseks see, et nad ise rõivaid ei vaja, kuid hindavad raha, mida töö eest saavad, selle täies väärtuses. New Yorgi pesumajahindadega võrreldes on nende tasu imeväike.

Niipalju minu ettevalmistustest. Ilmneb, et kui reisitakse vaid reismise, mitte kaasreisijatele mulje avaldamise pärast, on pagasiprobleem väga lihtne. Vaid ühel korral – Hongkongis, kus mind kutsuti ametlikule õhtusöögile – kahetsesin, et mul õhtukleiti kaasas polnud, kuid sellest õhtusöögist ilmajäämine oli tühiasi võrreldes kogu selle vastutuse ja murega, millest pääsesin tänu sellele, et mul polnud vaja terve hulga kohvrite ja kastide eest hoolt kanda.